

%D1%80#top (дата звернення 30.05.21).

6. Добош З.А. Гендерна рівність і гендерна дискримінація у сфері трудових відносин. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 7. С. 190-193.

Віта Мороз

доцент кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНОМУ НАСИЛЬСТВУ

Тенденції підвищення рівня активності громадян в реалізації права на захист є проявом становлення демократії в нашій країні, вітчизняне законодавство регламентує порядок захисту прав громадян у протидії гендерного насильства, однак розробка дієвих механізмів реагування та забезпечення захисту прав залишаються відкритими. Попри це для країн з усталеними демократичними традиціями звичайною практикою є визначення за основу протидії гендерного насильства у кожному конкретному випадку через залучення механізмів правосуддя. Україна є однією з держав – співзасновниць Організації Об'єднаних Націй і виступає активною учасницею діяльності усієї системи органів ООН¹.

З огляду на приписи статті 9 Конституції України², та відповідно до частини першої статті 1 Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» Україна повністю визнає на своїй території дію приписів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

10 жовтня 2018 року Розпорядженням Кабінету Міністрів України №728-р було схвалено *Концепцію Державної соціальної програми протидії гендерному насильству на період до 2023 року*. Згідно даної програми визначені напрямки діяльності, щодо зниження рівня гендерного насильства, насильства за ознакою статі та забезпечення захисту прав постраждалих осіб через удосконалення системи запобігання та протидії такому насильству, удосконалення відповідної нормативно-правової бази, запровадження дієвого механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії гендерному насильству є необхідним фактором дієвості та результативності.

Законодавство в даній сфері через призму має забезпечувати зростання довіри громадян до суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії насильству, подолання психологічних та інших бар'єрів у прийнятті та реалізації рішень щодо звернення до цих суб'єктів з приводу такого насильства; доступність і якість надання необхідних соціальних послуг; зростання кількості притягнених до відповідальності кривдників; підвищення рівня обізнаності населення стосовно цих питань; спеціальну підготовку фахівців з кола суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії гендерному насильству тощо.

Законодавча база протидії гендерного насильства становить:

- Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;
- Закон України «Про охорону дигинства»;
- Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»;
- Закон України «Про соціальні послуги»;
- Закон України «Про судовий збір»;
- Закон України «Про Національну поліцію».

Протягом останніх років у відповідності до Закону України «Про запобігання та протидію домашнього насильства» було прийнято низку **підзаконних актів**, які регулюють питання:

- організації взаємодії усіх суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії гендер-

¹ Конвенції ООН «Про права дитини встановлює» від 20.11.1989 редакція від 20.11.2014

² Конституції України

ному насильству (Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству і насильству за ознакою статі» від 22.08.2018р. №658);

- зміст послуг, що надаються мобільними бригадами соціально-психологічної допомоги та притулками для осіб, які постраждали від насильства (Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від насильства та/або насильства за ознакою статі» від 22.08.2018р. № 654 та «Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від насильства та/або насильства за ознакою статі» від 22.08.2008р. № 655).

Також правову основу становлять Закони України «Про запобігання та протидію домашнього насильства» від 07.12.2017 № 2229-VIII; «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III редакція від 20.01.2018 ¹, «Про органи та служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 редакція від 09.02.2017 ²

Невід'ємною частиною нормативно-правового забезпечення є спільні накази та інструкції міністерств та відомств: Наказ Міністерства України у справах сім'ї, дітей і молоді, Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2009 № 3131/386 «Інструкція щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді й органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів щодо попередження насильства в родині»; Наказ Міністерства України у справах сім'ї, дітей і молоді від 13.07.2018 № 1005 Про затвердження форм обліку соціальної роботи з сім'ями/особами, які перебувають у складних життєвих обставинах; Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19.12.2017 № 1044.

Актуальним також залишається спільний наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства освіти та науки України, Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення» від 19.08.2014 № 564/836/945/577, яким затверджено механізм взаємодії суб'єктів у випадку жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення.

Зазначені законодавчі акти вимагають від органів державної влади й органів місцевого самоврядування переосмислення своєї ролі в процесі забезпечення їх виконання та спрямування управлінських рішень на здійснення якісної профілактичної роботи із запобігання насильству; створення системи соціально-психологічних послуг і прийняття гендерно-інклюзивних програм на регіональному та місцевому рівнях.

Протягом останніх років Україна взяла курс на ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і гендерного насильства та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Передусім постало питання про приведення у відповідність із положеннями Конвенції національного законодавства у сфері запобігання та протидії насильству.

Визначено повноваження щодо надання допомоги постраждалим від гендерного насильства широкому колу органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також державним і недержавним установам і організаціям.

Також передбачено залучення до здійснення профілактичних заходів підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, громадських об'єднань, іноземних неурядових організацій, фізичних осіб – підприємців, а також фізичних осіб, які надають соціальні послуги, відповідно до законодавства.

Законом передбачається вдосконалення роботи служб підтримки потерпілих від насильства, зокрема державних телефонних «гарячих ліній», та збору впорядкованих за категоріями відповідних статистичних даних.

Надзвичайно важливою є норма про координацію під час здійснення заходів у сфері протидії гендерному насильству. Така координація спрямована на забезпечення комплексного й узгодженого реагування на випадки гендерного насильства та здійснення відповідно до Закону повноважень у цій сфері.

Водночас можна відзначити, що лише координація заходів у сфері боротьби з генде-

¹ Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III редакція від 20.01.2018

² Закон України «Про органи та служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 редакція від 09.02.2017

рним насильством та насильством за ознакою статі дозволить забезпечити ефективні спільні та узгоджені дії усіх суб'єктів, що здійснюють діяльність у цій сфері.

Так, Урядом врегульовано порядок взаємодії державних органів та установ з питань протидії гендерному насильству. Передбачається запровадження дієвого механізму виявлення фактів вчинення насильства та реагування на них місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, органами Національної поліції, закладами освіти та охорони здоров'я, службами для постраждалих осіб. Є необхідність інформаційного забезпечення спеціальними базами даних суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству та моніторинг реалізації таких заходів.

Основною метою запровадження порядку взаємодії є узгодження заходів реагування на випадки насильства та надання дієвої допомоги постраждалим особам, що реалізуються різними суб'єктами, розроблення та виконання програм для кривдників і постраждалих осіб.

Урядом прийнято рішення щодо впровадження механізму екстреного реагування на випадки насильства. Визначено, що мобільні бригади як спеціалізовані служби підтримки осіб, постраждалих від гендерного насильства, надаватимуть їм психологічну допомогу та фахові консультаційні послуги із виїздом у територіальні громади, а також у телефонному режимі.

Функціонування таких мобільних бригад сприятиме підвищенню спроможності територіальних громад забезпечувати доступ їх мешканців до якісних соціальних і реабілітаційних послуг та екстрене реагування на випадки насильства суб'єктами, що реалізують заходи у сфері запобігання та протидії гендерному насильству.

Слід зауважити, що якісне законодавче забезпечення та регламентація інституту протидії проявів насильства залежить не лише від постійного реформування національного законодавства, а в тому числі досить вагоме значення мають міжнародні стандарти, які мають на меті забезпечення ефективності системи захисту прав громадян.

Також окремої уваги заслуговує не лише запровадження міжнародних стандартів, але й відповідна їх практична реалізація, яка, на жаль, на рівні національного законодавства працює не у достатньому обсязі. Тому, для досягнення ефективності імплементації даних міжнародних норм необхідно повноцінно реформувати чинне національне законодавство, виокремити основні недоліки, та усунути їх, застосовуючи норми міжнародних правових актів у сфері протидії гендерного насильства.

Володимир Киян
завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ

Соціально-економічні та політичні зміни, що відбуваються останнім часом в Україні значною мірою впливають на стабільність як держави в цілому, так і кожної української сім'ї, як основного фактору розвитку суспільства, зокрема. У свою чергу це призводить до збільшення кількості випадків застосування насилля у сім'ї, незалежно від статусу її членів. Дається взнаки і відсутність належної психологічної реабілітації особам, які приймали участь у антитерористичній операції, і умови проживання, у які потрапили тисячі переселених осіб, недосконалість законодавства та складний бюрократичний механізм органів державної влади щодо соціального захисту осіб, які потрапили у скрутне матеріальне становище, та ряд інших проблем, з якими стикається сьогодні більшість наших громадян.

До осучаснення діючого законодавства, питання щодо домашнього насильства відносилося до категорії «сімейних справ», а тому до чужих сімейних сварок, у більшості випадків, усім було байдуже. Разом з тим, наслідки розвитку сімейного насилля могли бути закладені ще до виникнення сімейних правовідносин. І однією з таких проблем запобігання домашньому насильству сьогодні є примушування до шлюбу, де у більшості випадків жерт-